

Josep M. Castellà
Lidón
Universitat Pompeu
Fabra. Barcelona

La majoria de gramàtiques, construïdes a partir de les estructures i les convencions de la llengua escrita estàndard o de principis encara més abstractes, resulten poc satisfactòries per explicar el funcionament sintàctic i cohesiu del discurs oral. L'anàlisi dels fenòmens centrals de l'oralitat (mobilitat, adaptació, reformulació, entonació, estil verbal, connexió textual, interjecció, etc.) resulta fonamental per a una comprensió de la varietat de llengua primigènica i inherent a la condició humana, i hauria de revertir en una introducció decisiva de la llengua oral, especialment formal, en el currículum real dels estudiants del nostre sistema educatiu.

Oral language and syntax

The majority of grammatical guides built on the structures and conventions of standard written language or more abstract principles are not sufficient to explain the syntactic and cohesive function of oral discourse. The analysis of the central phonemes of speaking (mobility, adaptation, reformulation, intonation, verbal style, textual connection, interjection etc) are fundamental for an understanding of the variety of primogenetic and inherent language in the human condition and would have to reverse in a decisive introduction of oral language, especially the formal in the real curriculum of the students in our educational system.

Tradicionalment, la gramàtica ha estat una anàlisi de la llengua escrita.
(Halliday, 1985a)

Fa uns quants anys, un col·lega professor de llengua —actualment erudit especialista en literatura medieval—, a una observació nostra sobre la dificultat d'analitzar sintàcticament la llengua oral, va respondre: «No t'hi esforcis: la llengua oral no té sintaxi». L'afirmació, que en el seu moment ens va fer reflexionar molt perquè provenia d'un bon coneixedor de la llengua i la literatura, té la virtut de fer patent la posició marginal que ha tingut l'estudi de la llengua oral i, alhora, la relació íntima que hom estableix entre la sintaxi —i la gramàtica en general— amb la llengua escrita.

L'estudi tradicional del llenguatge, com assenyala M. A. K. Halliday a la citació inicial i com indica l'etimologia mateixa dels mots *gramàtica* (del grec *gramma*, 'lletra') i *literatura* (del llatí *littera*, també 'lletra'), es va basar exclusivament en la llengua escrita. A primers del segle xx, l'estructuralisme va voler capgirar la situació (Bloomfield, 1933, p. 39: «L'escriptura no és el llenguatge, sinó una manera d'enregistrar el llenguatge per mitjà de senyals visibles») i va dirigir l'atenció cap al so a través de disciplines com ara la fonètica i la fonologia. Però, malgrat els

principis teòrics, els treballs de morfologia o de sintaxi d'aquest corrent varen basar-se durant anys en les formes de la llengua escrita —en realitat, només en una part de la llengua escrita, la més espositiva i acadèmica, ja que la llengua literària també ha estat evitada en la majoria de descripcions lingüístiques.

Aquesta inèrcia, accentuada pel mètode introspectiu del generativisme, ha portat a l'extrem que molts dels estudis inicials sobre la llengua oral col·loquial hagin treballat exclusivament amb textos escrits o amb textos intermedis entre oralitat i escriptura: diàlegs novel·lesc, obres teatrals, còmics, etc.¹. Les conseqüències d'aquestes maneres de procedir i la contradicció que suposen són explicades amb encert per W. Chafe:

És curiós que coneguem relativament poc com funciona la llengua parlada. És curiós a la vista de la poderosa tradició lingüística, de Boas a Sapir i Bloomfield, que emfasitza —de fet, sobreemfasitza— la primacia de la parla respecte de la llengua escrita. És curiós a la vista de les moltes gramàtiques que s'han escrit sobre llengües que són només parlades, o llengües per a les quals la influència de la llengua escrita ha estat negligible. [...] Malgrat aquests desenvolupaments, continua essent cert que les restriccions i les regularitats inherents a la parla —el que podríem anomenar la gramàtica de la llengua parlada— són ben poc conegudes. (Chafe, 1992, p. 17-18; traducció nostra)

Oralitat i escriptura: una sintaxi o dues?

La darrera part de la citació precedent esmenta amb cautela una «gramàtica de la llengua parlada» i ens fa plantejar la qüestió de la naturalesa i l'abast de la sintaxi de l'oralitat. És cert que la llengua parlada i l'escripta presenten diferències notables entre si. La distància entre ambdues és sovint superior a la que hi ha entre dialectes geogràfics o, fins i tot, entre llengües properes. Així, és ben possible que una persona amb poca formació acadèmica pugui entendre el registre col·loquial de dos dialectes o de dues llengües presents al seu entorn (p. ex., el català i el castellà a casa nostra) i, en canvi, sigui incapaç de comprendre bé un escrit una mica llarg o complex en la llengua pròpia (un article d'opinió, unes instruccions per al maneig d'un aparell, una escriptura notarial, un llibre de divulgació científica, una obra literària extensa, etc.).

Les diferències entre ambdós modes, oral i escrit, i la manca de descripcions del primer han estat assenyalades per molts autors. Per exemple, D. Crystal (1987) afirma: «no és que la conversa estigui mancada de gramàtica: és, simplement, que la gramàtica és d'una mena diferent» (trad. nostra), i A. Narbona (1995) ho corrobora: «Ningú no ha elaborat una autèntica gramàtica de la varietat col·loquial. Hi ha qui

pensa que quan es dugui a terme quedarà al descobert una llengua notablement diferent de la descrita pels gramàtics» (trad. nostra).

Aquests plantejaments podrien portar a pensar en dos sistemes diferents amb les gramàtiques corresponents. Això és també el que es desprendria de denominacions tan habituals —i potser abusives— com «codi» oral o «codi» escrit. A parer nostre, però, resultaria estrany concloure que per a una mateixa llengua calgués elaborar dues gramàtiques diferents. Sembla millor disposar d'un sol model prou potent com per explicar-ne el funcionament en qualsevol situació d'ús, una gramàtica que aspiri a ser «completa». Aquesta segona línia ha estat postulada explícitament pels funcionalistes M. A. K. Halliday i S. C. Dik, els quals, en els respectius plantejaments, propugnen un model que abracci satisfactòriament tant l'oralitat com l'escriptura. Una altra tendència, ben actual, és la lingüística cognitiva, que, a partir de la fusió de sintaxi i semàntica i de sincronia i diacronia, també hauria de poder donar compte amb més efectivitat de les construccions de la llengua oral.

En definitiva, des del nostre punt de vista, *la sintaxi del futur hauria de ser un artefacte comú al conjunt de les varietats de la llengua* —incloent-hi també el text literari— i, pel que fa a l'oralitat, hauria de poder incorporar qüestions tan àrdues i tan bàsiques com l'entonació, l'articulació tema-remà i la construcció dels enunciats sobre la marxa —en temps real i no a partir de l'estructura sencera prèvia d'una oració—. Només el primer d'aquests aspectes, l'entonació, és una terra en bona part incògnita i de difícil exploració, sense el coneixement detallat de la qual serà impossible explicar el funcionament de la llengua oral. D'altra banda, la investigació de l'oralitat sembla del tot justificada, atès que es tracta de la forma de llengua primigènica en la humanitat i en l'individu, l'única comuna a tots els parlants de totes les geografies i de totes les èpoques i, per tant, necessàriament constitutiva del fet mateix d'ésser humà².

Construccions sintàctiques del discurs oral

A l'espera que s'escateixin les qüestions teòriques que acabem de plantejar, actualment només estem en condicions d'oferir unes quantes estructures típiques de la llengua parlada i d'apuntar alguns dels aspectes que en podrien ser explicatius. Cal remarcar, però, la modestia d'aquestes observacions.

S'ha de tenir en compte, també, que la denominació *llengua oral* abraça un ventall ampli i divers de gèneres discursius informals i formals, dialogats i monologats, interactius i informatius, generals i especialitzats, etc., que no es poden descriure com un constructe unificat, sinó que presenten peculiaritats. A grans trets, hi ha una subdivisió im-

portant en dos grans grups. D'una banda, la conversa quotidiana, el gènere oral i humà per excel·lència, que és espontània, informal i interactiva, la forma arquetípica del parlar col·loquial. D'altra banda, hi ha una colla extensa de gèneres orals formals, expositius i, sovint, monologats (conferència, classe magistral, presentació d'un informe o projecte, míting, homilia, etc.) que s'allunyen del pol oral i ocupen una posició intermèdia entre oralitat i escriptura.

Pel que fa a la sintaxi, que és el que ens interessa en aquest article, en la llengua oral formal es produeix un fenomen molt destacat: el parlant hi fa un esforç conscient per aproximar-se i per adoptar convencions i estructures que són pròpies de la llengua escrita. Com que es tracta d'una producció oracional i cohesiva efectuada sobre la marxa, el parlant no ho aconseguirà mai del tot —de fet, la simple observació de la transcripció d'una classe ho fa ben patent—. Però la combinació entre *a)* la voluntat d'imitar l'estil sintàctic de la llengua escrita, *b)* el manteniment de la il·lació cohesiva en el monòleg i *c)* la construcció sintàctica improvisada, atorguen una fesomia característica a la llengua oral formal (vg. Castellà, 2002b).

La llista següent de trets, elaborada a partir de Briz (1998), Castellà (2002a), Payrató (1988) i Viana (1990), presenta algunes de les característiques sintàctiques que observem en la llengua parlada. La majoria responen al que, a parer nostre, en són les tres característiques principals: *la mobilitat*, *la flexibilitat* i *l'adaptabilitat* a les condicions de la interacció i del discurs en temps real.

La unitat clàusula

El primer problema que sorgeix en el treball amb la sintaxi oral és la fixació d'una unitat d'anàlisi fiable. La majoria d'autors coincideixen a considerar que l'oració —simple o composta, delimitada clarament en l'escrit per uns signes de puntuació (la *sentence* de l'anglès)— és pròpia de la llengua escrita i poc manejable en la llengua oral. D'acord amb la naturalesa gràfica i fònica de cada mode, si el que en l'escrit és gràfic en l'oral és vocal, la unitat corresponent a l'oració escrita hauria de ser l'*enunciat o grup tonal*, basat en l'entonació i les pauses, que també costa de fixar amb exactitud³. Per tot plegat, la delimitació d'oracions (*sentences*) o d'unitats equivalents en el discurs oral resulta complicada i discutible.

Segons M. A. K. Halliday, des del punt de vista gramatical, *la unitat comuna a oralitat i escriptura és la clàusula (clause)*, de rang inferior a l'oració i superior al sintagma. En aquesta proposta, la clàusula

	ORAL	ESCRIT
UNITATS EXCLUSIVES	Grup tonal	Oració gràfica
UNITAT COMUNA	Clàusula	Clàusula

consisteix en el que habitualment considerem una oració simple o cadascuna de les parts d'una oració composta, és a dir, tota combinació de subjecte (present, elidit o coreferenciat) i verb. D'acord amb això, la distribució d'unitats és la del quadre següent:

L'entonació

Del conjunt d'elements paraverbals (volum, entonació, to, ritme, etc.) i no verbals (gest, mirada, proxèmia, cinèsia, etc.) que intervenen decisivament en la comunicació oral, l'entonació és el més directament relacionat amb la sintaxi i amb l'estructuració informativa (tema-remà).

Com ja hem comentat abans, malgrat la importància que té, és una matèria relativament poc tractada. Sabem, però, que hi ha uns models entonatius associats amb les modalitats oracionals i que intervé en els procediments de focalització, en la creació d'incisos explicatius i vocatius, i en la regulació dels torns de parla (vg. Payrató, 1988, i, especialment, Prieto, 2002).

La repetició i la reformulació

Un dels aspectes que més s'han destacat de la llengua oral, sovint pejorativament, és tot el conjunt de vacil·lacions, trencaments sintàctics, repeticions, reformulacions i canvis de direcció que es produeixen en el discurs espontani (p. ex., «jo / m'agraden més els macarrons» o «crec que / per mi que no vindrà»). Aquí, per tant, no cal insistir-hi, però sí que voldríem remarcar les funcions positives que tenen aquestes operacions, que només poden ser vistes centralment com a errors o com a deficiències des d'una perspectiva grafocèntrica.

Així, per exemple, la repetició, a més del necessari producte d'una indecisió, és també un recurs de cohesió textual (Tannen, 1989). Les repeticions no s'han d'atribuir a una pretesa pobresa lèxica, sinó a una manera de fer avançar la informació adequada a les condicions de producció i de recepció: *l'emissor és redundant perquè confecciona el dis-*

curs en temps real i al receptor li cal aquesta redundància perquè processa el discurs també en temps real. Podem veure-ho en el fragment següent d'una classe d'història econòmica —hi destaquem en negreta els conceptes repetits⁴:

«vol dir_
 es es restableix un marc de **protecció** ee comercial normal_
 diguem_
 s'acaba amb tot el muntatge autàrquic_
 i es passa es configura **una economia** que és **una economia**_
ee proteccionista normal_
 diguem així_
proteccionista normal_
 no autàrquica_
 eh/
 de fet **el aranzel** que s'instaura a continuació_
l'aranzel del mil nou-cents seixanta és **un aranzel protector**_
 és **un aranzel protector**_
 que **la protecció** nominal mitjana se situa en el **vint-i-cinc per cent**_
 que no és petita_
vint-i-cinc per cent_
 i segons quins productes és molt més elevada_»

Vacil·lacions i repeticions constitueixen, doncs, una part indissoluble i irrenunciable de la riquesa i la creativitat de l'arquitectura de la sintaxi oral. A més, aquests fenòmens no són percebuts com a errors pel receptor —si no es donen en tan gran nombre que puguin destorbar la comprensió.

Els sintagmes en ús absolut

També s'ha remarcat molt la tendència del diàleg a emprar *estructures sintagmàtiques breus* que no necessiten estar inserides en una oració:

«Parlant A- Unes galetes/
 B- Sí gràcies\
 A- I vostè/
 C- Jo no (.) gràcies (...) la dieta_
 A- Ai els quilos de més_»

Aquests sintagmes solen ser anomenats «fragments», des d'una concepció potser massa oracional. De fet, només poden ser percebuts com a

fragmentaris en una anàlisi que parteixi de l'oració com a unitat bàsica, però en la conversa funcionen com a enunciats ben complets —és cert que, per interpretar-los, cal fer inferències, però també cal fer-ne per interpretar qualsevol oració sintàcticament completa.

L'ús de termes esbiaixats per tractar sobre la llengua oral és molt habitual: se sol dir que és fragmentària, inconnexa, segmentada, poc cohesionada, el·líptica, com un esborrany, etc.⁵. A parer nostre, el fenomen principal és que té uns mecanismes de cohesió diferents dels de la llengua escrita, que no per això resulten menys efectius —en realitat, els de la llengua escrita són ben impropis quan s'empren oralment.

L'estil verbal

La diferència sintàctica i lèxica potser més important entre oralitat i escriptura ha estat assenyalada per Halliday (1985b): «la llengua oral tendeix a un estil verbal i l'escripta, a un estil nominal». El primer consisteix en una construcció basada en els verbs, amb abundància de complements verbals i amb unes clàusules més breus que permeten la mobilitat i la flexibilitat necessàries per a la producció espontània.

El segon, l'estil nominal, comporta la concentració d'informació en sintagmes nominals llargs i complementats amb força adjectius i sintagmes preposicionals —especialment, introduïts per la preposició de—, i sovint amb la incorporació de substantius derivats i abstractes. Vegem a continuació un fragment de conversa informal i un de prosa acadèmica que il·lustren aquestes dues tendències (ambdós fragments són de 71 mots i hi hem destacat els elements de l'estil verbal en negreta i els de l'estil nominal en cursiva):

- «PPP: jo sí que **m'he despertat llavons**\
amb això *del llit*\
i llavons no podia dormir\
cagon dena\
i llavons tinc els peus que em **cremen**\
- CME: **vagi a mirar** *l'arròs*\
perquè **em sembla** que_
- PPP: **tenia que treure** *els peus* a fora_
i llavorens tenia tos_
- MMM: ja\
marxa *l'aigua de l'arròs*\
- PPP: **haig de treure** *els peus* a fora sempre\
cada nit\

fora del lliç
 cagon coñ
 no puc dormir de tan calents que són\»

«Això **marca una dissemblança fonamental amb altres indrets**, com ara Anglaterra, on, com **he indicat, els promotors professionals sobresortien en la producció d'habitatges de baixa qualitat**. A casa nostra, **els terratinents del Pla s'acomentaren amb els guanys obtinguts en l'especulació sobre la terra i en les operacions de producció del sol urbà (parcel·lació, urbanització), i, de forma més secundària, en el finançament concedit als compradors dels solars a l'hora de construir.**»

La coordinació i la subordinació

Tota la tradició gramatical situa més oracions coordinades en la llengua oral i més subordinades en la llengua escrita. Aquesta concepció, però, no és del tot certa o, més ben dit, necessita ser matisada:

- a) La coordinació oracional és un recurs quantitativament molt menor que la subordinació, tant a la llengua oral com a l'escripta (oral: coordinades 2,1 %, subordinades 6,3 %; escrit: coordinades 1,0 %, subordinades 6,3 %)⁶.
- b) La coordinació sintagmàtica (p. ex., «una concepció i una praxi innovadores i de gran transcendència»), en canvi, és més present a la llengua escrita (oral: 0,9 %; escrit: 2,1 %) —de fet, és una important contribuïdora a l'acumulació de sintagmes pròpia de l'estil nominal.
- c) En xifres relatives al total de mots del text, el nombre de nexes subordinants és el mateix en la conversa informal (6,3 %) que en la prosa expositiva (6,3 %). I l'oral formal té la particularitat de presentar fins i tot més nexes de subordinació que la llengua escrita (7,5 %).
- d) En xifres relatives al nombre de clàusules, en canvi, la subordinació és més habitual en la llengua escrita (oral informal: 35,8 %, oral formal: 53,7 %, escrit: 67,6 %).
- e) Les construccions de subordinació tenen una distribució diferent segons els tipus: les subordinades substantives i adverbials són més corrents en la conversa espontània i les subordinades adjectives ho són més en la prosa expositiva.

Com a conclusió, es pot afirmar que l'escriptura recolza més en la subordinació en triar la construcció sintàctica amb què s'expressen les ide-

es, però no es pot seguir mantenint que en la llengua oral hi hagi menys oracions subordinades, ja que, en termes absoluts, n'hi ha tantes com en l'escrit o més —en el cas de l'oral formal—. Tampoc no es pot mantenir que en la llengua oral hi hagi més coordinació que subordinació.

La polivalència dels nexes

En la llengua parlada es produeixen usos polivalents i a vegades difícilment classificables de diversos nexes oracionals, que esdevenen els comodins d'un joc amb múltiples possibilitats combinatòries. En primer lloc, hi ha l'extensió del pronom relatiu *que* —ja assenyalada per la gramàtica normativa, per corregir-la—, que esdevé nexa quasi universal en la subordinació adjectiva, i la versatilitat de la conjunció *que*, amb valor causal, consecutiu, condicional, etc., segons el cas. En segon lloc, hi ha una bona colla de construccions menys tractades i que posen a prova la capacitat explicativa de les gramàtiques. Vegem-ne a continuació algunes amb les conjuncions *que*, *però* i *perquè*:

- a) Imperatiu + conjunció *que*: «**corre / que** fem tard».
- b) Verbs *ser*, *passar* + conjunció *que*: «**sí / és que** roben moltes motxilles», «el que **passa que** ella no vol / mira».
- c) Expressions estereotipades: *segur que*, *sort que*, *oi que*, *eh que*, *sí que*, *jo que*, *l'únic que*: «**sort que** l'Anna us ha donat *sal de fruitas*», «**jo que** em volia casar la setmana que ve», «pots anar-hi de bon matí / **l'únic que** has de deixar el cotxe a l'entrada».
- d) Conjunció *que* inespecífica: «però quan em llevo tard / **que** m'hi llevo cada dia / no puc agafar-lo».
- e) Conjunció *que* exhortativa: «**que** digui per què ho ha fet / **que** ho digui».
- f) Conjunció *que* expletiva d'inici de pregunta («**que** seràs padrí de l'Oriol?») i d'inici d'incís («vaig pensar / a Lafayette aniré a buscar *algo* / **que** tampoc tenien tant»).
- g) Conjunció *però* intensiva: «jo amb el *traje* em penso gastar *lo mínim* eh? / **però lo mínim**».
- h) Conjunció *perquè* pseudocausal d'inici d'incís interrogatiu: «Parlant A: "Sí, vam trobar-la [la Maria] i vam prendre un cafè amb ella", «Parlant B: "**Perquè**, la Maria encara és soltera?"».

Els connectors textuais i les interjeccions

El darrer punt d'aquesta breu llista el dediquem a dos elements

gramaticals que depassen l'àmbit oracional i tenen un paper clar en la cohesió del discurs. Els connectors textuais, estudiats en català per Cuenca (2002), són peces al límit entre la sintaxi i la semàntica —algunes *conjuncions*, els *marcadors parentètics* i algunes *interjeccions*— que enllacen pel significat clàusules estructuralment independents. Un tipus de connectors textuais amb un interès especial i que aquí no podem presentar detingudament són els marcadors parentètics —*a més a més, doncs, vull dir, ara, per tant, tot plegat, per'xò*, etc.—, que concreten o matisen semànticament la relació entre proposicions, com a elements perifèrics de la clàusula, tot formant part de l'estructura cohesiva del discurs —vg., també, l'article de Cuenca (1999) en el número 17 d'aquesta mateixa revista—. El cas és que totes tres categories de connectors textuais són molt més habituals en la llengua oral (en una relació de 7 a 1 en nombre total d'ocurrències), alhora que presenten més varietat de formes en la llengua escrita.

Les interjeccions, per la seva part, són peces també perifèriques de la sintaxi —en algunes formulacions, ni tan sols no són considerades categoria gramatical— i, en canvi, *no són pas adjacents sinó centrals en l'organització del discurs oral*. Les funcions de la interjecció, més enllà de la vessant expressiva que sempre s'ha destacat, són també fàtiques i metalingüístiques, amb una entrada de ple, tal com acabem d'indicar, en la connexió textual. A continuació, com a mostra de la importància que tenen tant les interjeccions com els connectors textuais en la conversa quotidiana, n'oferim un fragment en què hem assenyalat en negreta les interjeccions, els connectors textuais i els adverbis prooracionals *sí* i *no*:

«SEP: perquè si a les quatre ja marxés_
 VIE: **sí sí**\
 SEP: i et truquen a tres quarts_
 ja l'has fotuda\
 RIA: **sí**\
 VIE: **no no**\
clar\
 de dugues a—
 ALL: marxo a les quatre\
 no em ve d'un minut **eh jo**\
 SEP: **oh bueno però**_
però apures bastant\
 VIE: t'has d'acostumar anar_
 anar a l'hora\
 SEP: la gent els hi has de dir mitja hora abans\
 VIE: **sí**\

l'altre dia et va trucar algú_
 també\
 eren les quatre menos cinc\
 SEP: **per'xò**\
 MAG: **clar**\
 si era l'hora de marxar_
 RIA: **però home**\
 VIE: **clar**»

Les característiques sintàctiques exposades fins aquí no tindran cap sentit per a la lingüística aplicada si no es veuen acompanyades d'una introducció efectiva de l'expressió oral, especialment la formal, com un *aspecte fonamental de l'aprenentatge lingüístic* —actualment ho és només en els objectius oficials, però no en la realitat de la docència—, tot equilibrant l'aclaparador predomini de l'ensenyament de l'escriptura.

Per a això, el canvi intel·lectual principal que cal és de mentalitat cultural, en el conjunt de la societat, en les creences del professorat i de l'alumnat sobre l'oralitat i en els termes que empren els teòrics i els docents mateixos per referir-s'hi. En aquest sentit, atès el tractament històric pejoratiu que han tingut la llengua oral i les característiques lingüístiques que hi estan associades, cal presentar-les com a formes lògiques de comunicació i no com a errors, incorreccions, mancances o mostres de simplicitat o de desestructuració —cal pensar que si la conversa quotidiana no funcionés bé tal com és, els parlants ja l'hauríem canviada espontàniament fa segles o mil·lennis.

D'altra banda, l'alumnat ha de ser conscient d'algunes de les estructures que hem comentat, per fer un bon pas de l'oralitat a l'escriptura i per manejar millor la llengua oral formal⁷ i, sobretot, el professorat ha de conèixer-les bé —a mesura, és clar, que les vagin descrivint els especialistes— per poder guiar l'alumnat en l'aprenentatge de l'expressió i la recepció oral i escrita. Només un treball formatiu i avaluatiu en aquesta línia pot fer que la recerca sobre la sintaxi i molts altres aspectes de la llengua parlada vagi més enllà de l'activitat d'investigació universitària, del tot satisfactòria des d'un punt de vista científic, però poc fructífera si no reverteix en la formació dels ciutadans i les ciutadanes d'una societat democràtica —que no en va anomenem també *parlamentària*.

Notes

1. Fins i tot en un treball tan meritori i tan celebrat com el de Bronckart (1985), s'elabora una tipologia del discurs a partir d'un corpus de 268 textos escrits i només 31 d'orals, la majoria dels quals són entrevistes i converses no espontànies.

2. Es podria argumentar, des de la perspectiva de les actuals gramàtiques formals, que el nucli comú a la llengua oral i a l'escripta hauria de ser més proper a aquesta darrera, ja que l'escriptura s'hauria desenvolupat com una abstracció racional del sistema de la llengua a mesura que l'ésser humà hauria anat incorporant els principis de la lògica als seus processos de raonament. Però, encara que aquesta idea pugui tenir una part d'encert, l'actual connivència entre gramàtica i escriptura sembla també producte d'un biaix cultural i social que ha mantingut ignorada l'oralitat o que, en el millor dels casos, l'ha considerada un element de segon ordre, erroni, incorrecte, simple, fragmentari, poc estructurat i, en un extrem encara assumit socialment, causant de la «degradació» del llenguatge.
3. Per a aquesta discussió, vegeu Payrató (1988, p. 95-102), que fa un plantejament aclaridor de la problemàtica —és a dir, explica ben clar que la qüestió és fosca.
4. Els textos que citem provenen de la mostra constituïda per al treball de Castellà (2002a), una part de la qual —les converses informals— prové del Corpus Oral de Conversa Col·loquial (COC) de la Universitat de Barcelona.
5. Això és així fins i tot en els autors que amb més encert han tractat el català oral. Així, Cuenca (2000) parla d'«estil segmentat vs. estil cohesionat», Payrató (1988, p. 95) afirma «els textos orals solen presentar una cohesió i una estructuració inferior a la dels escrits» i Viana (1990, p. 84-85), a pesar de dir que prefereix parlar de «síntesi» i no d'«el·lipsi» per estalviar l'«efecte dèficit», després caracteritza l'oralitat a partir de la noció d'«esborrany» —una metàfora, sens dubte, ben «gràfica».
6. Aquestes xifres i les següents estan extretes de Castellà (2002a) i la majoria dels percentatges es refereixen a la proporció de nexes sobre el total de mots. Biber (1988), en el seu ampli estudi sobre l'anglès, tot i que no tracta la qüestió d'una manera específica, dona resultats assimilables a aquests.
7. Al nostre treball publicat a la Biblioteca d'ARTICLES (Castellà, 2002b), hi fem explícits uns consells de tipus sintàctic i lèxic per a l'aprenentatge de la llengua oral formal.

Referències bibliogràfiques

- BIBER, Douglas (1988): *Variation across Speech and Writing*. Cambridge. Cambridge University Press.
- BLOOMFIELD, Leonard (1933): *El llenguatge*. Barcelona. Seix Barral, 1978, traducció de Gabriel Ferrater.
- BRIZ, Antonio (1998): *El español coloquial en la conversación. Esbozo de pragmatología*. Barcelona. Ariel.
- BRONCKART, Jean-Paul (1985): *Le fonctionnement des discours. Un modèle psychologique et une méthode d'analyse*. Neuchâtel-Paris. Delachaux & Niestlé.
- CASTELLÀ, Josep M. (2002a): *La complexitat lingüística en el discurs oral i escrit: densitat lèxica, composició oracional i connexió textual*. Tesis doctoral. IULA, Universitat Pompeu Fabra. Edició en web a TDX – Tesis Doctorals en Xarxa (CBUC, CESCO, DURSI), <http://www.tdcat.cesca.es/>.
- CASTELLÀ, Josep M. (2002b): «La llengua oral formal: una fesomia gramatical pròpia», a VILÀ, Montserrat (ed.): *Didàctica de la llengua oral formal. Continents d'aprenentatge i seqüències didàctiques*. Barcelona. Graó, cap. 5, p. 95-110.

- CHAFE, Wallace (1992): «Information Flow in Speaking and Writing», a DOWNING, Pamela; LIMA, Susan; NOONAN, Michael (eds.): *The Linguistics of Literacy*. Amsterdam-Filadèlfia. Benjamins, p. 17-29.
- CRYSTAL, David (1987): *The Cambridge Encyclopaedia of Language*. Cambridge. Cambridge University Press.
- CUENCA, M. Josep (1999): «La connexió i la construcció del text». *ARTICLES de Didàctica de la Llengua i la Literatura*, núm. 17, p. 77-90.
- CUENCA, M. Josep (2000): «Estudi estilístic i contrastiu de l'arquitectura de l'oració. Estil segmentat vs. estil cohesionat». *Caplletra. Revista de Filologia*, núm. 29, p. 105-120.
- CUENCA, M. Josep (2002): «Els connectors textuais i les interjeccions», a SOLÀ, Joan (ed.): *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona. Empúries, vol. 3, cap. 31, p. 3.173-3.237.
- HALLIDAY, M. A. K. (1985a): *An Introduction to Functional Grammar*. Londres. Arnold.
- HALLIDAY, M. A. K. (1985b): *Spoken and Written Language*. Oxford. Oxford University Press, 1990.
- NARBONA, Antonio (1995): «Español coloquial y variación lingüística», a CORTÉS, Luis (ed.): *El español coloquial. Actas del I Simposio sobre análisis del discurso oral*, Almería, 23-25 de noviembre de 1994. Almería. Universidad de Almería, p. 31-42.
- PAYRATÓ, Lluís (1988): *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*. València. Universitat de València, 2a. edició corregida i amb addicions, 1990.
- PRIETO, Pilar (2002): «Entonació», a SOLÀ, Joan (ed.): *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona. Empúries, vol. 1, cap. 11, p. 395-466.
- TANNEN, Deborah (1989): *Talking Voices. Repetition, Dialogue and Imagery in Conversational Discourse*. Cambridge. Cambridge University Press.
- VIANA, Amadeu (1990): «Sintaxi i planificació del discurs». *Caplletra. Revista de Filologia*, núm. 7, p. 83-91.

Referència de
l'autor

Josep M. Castellà Lidon. Departament d'Humanitats. Universitat Pompeu Fabra. Campus Ciutadella. Edifici Jaume I. Ramon Trias Fargas, 25. 08005 Barcelona. josep.castella@upf.edu.

Línies de treball: anàlisi del discurs oral, sociolingüística de la variació funcional (oralitat i escriptura, discurs especialitzat), lingüística aplicada a l'ensenyament.